

odbor všeobecné správy
náměstí Hrdinů 1634/3
140 21 Praha 4

Č. j. MV- 2222-6/VS-2022

Praha 23. března 2022
Počet listů: 5

Rozeslat dle rozdělovníku

INFORMACE č. 5/2022

Změna příjmení nezletilého poručenice a právo rodičů určit jméno a příjmení dítěte

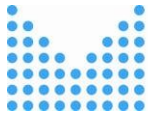
Doplnění bodu II. Informace č. 13/2017

S ohledem na četné dotazy ze strany matričních úřadů ve věci změny jména a příjmení nezletilého dítěte svěřeného do náhradní rodinné péče jsme oslovili gestora zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „občanský zákoník“), Ministerstvo spravedlnosti. Právní názor Ministerstva spravedlnosti, se kterým se ztotožňujeme, ve věci změny příjmení dítěte svěřeného do náhradní rodinné péče manželů, kdy manžel je v pozici pěstouna a manželka v pozici poručníka, je následující.

Právo určit jméno a příjmení dítěte přísluší pouze rodičům dítěte, a to i v případě, byli-li rodiče zbaveni rodičovské odpovědnosti, jelikož toto právo rodičů není součástí rodičovské odpovědnosti. Zbavení rodičovské odpovědnosti samo o sobě tedy nemá vliv na právo určit jméno dítěte. Rodič by musel být tohoto práva zbaven explicitně, jak to předvídá § 873 občanského zákoníku.¹ O aplikaci § 878 odst. 2 občanského zákoníku nelze uvažovat. S vědomím této skutečnosti je podle našeho názoru třeba přistupovat k výkladu § 18 odst. 1 a § 76 odst. 4 písm. d) zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o matrikách“).

Právo rodičů na určení jména dítěte se vztahuje i na případné změny jména. Není důvod dané právo vnímat jako vyčerpitelné, zvláště s ohledem na to, že zákon se změnou jména počítá. Pokud rodič není zbaven práva na určení či změnu jména dítěte, je to pouze on, kdo takové rozhodnutí může učinit. Právo určit a případně

¹ Shodně rozsudek KS v Hradci Králové 21 Co 172/2017.

měnit jméno dítěte je právem osobní povahy, které se váže pouze na rodiče (§ 856 občanského zákoníku). Nemožnost zastoupení ve vztahu k zákonnému zástupci a opatrovníkovi plyne z § 458 občanského zákoníku. Výsadní postavení rodičů při určování jména dítěte potvrzuje i § 864 občanského zákoníku. **Lze tak učinit závěr, že jméno dítěte mohou určit či jej změnit pouze rodiče.** Pouze není-li žádný rodič znám, určí prvotně jméno soud (§ 864 občanského zákoníku). Právo určit jméno dítěte za situace, kdy není žádný z rodičů, nemá ani poručník při jeho prvotním určení; tuto pravomoc má pouze soud. Pokud poručník neurčuje jméno, neměl by mít obecně ani právo jej z vlastní vůle měnit.

Dovozovat právo poručníka změnit jméno dítěte nelze ani z ustanovení § 928 odst. 2 občanského zákoníku, podle něhož má poručník vůči dítěti zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, přičemž rozhodnutí v nikoli běžné záležitosti může činit s přivolením soudu (§ 934 odst. 1 občanského zákoníku). Užitím slova „zásadně“ se akcentuje, že jsou práva rodiče, která poručník obecně nemá. Je třeba také vnímat návaznost odstavce 2 na odstavec 1. Stanovuje se tedy, že poručníkovi náleží primárně výkon práv a povinností z rodičovské odpovědnosti. Nelze bez dalšího dojít k tomu, že poručník vždy vstupuje do postavení rodiče se všemi jeho právy, včetně těch osobní povahy. Poručník se nestává rodičem. Tím se poručnictví odlišuje od osvojení.² Dítě si tak i v případě, že má poručníka, vždy uchovává svou příbuzenskou vazbu a osobní historii a totožnost odvozenou od svých rodičů. Je však třeba poukázat na to, že na otázku možnosti poručníka změnit jméno dítěte existují i odlišné názory.³

V daném kontextu může být teoreticky relevantní věta druhá § 928 odst. 2 občanského zákoníku, podle které může být výjimečně okruh povinností a práv poručníka vymezen jinak. Tato úprava je na jednu stranu vykládána především v tom smyslu, že umožňuje rozsah práv poručníka zúžit (např. jmenovat samostatně opatrovníka pro správu jmění při rozsáhlém majetku dítěte).⁴ Na druhou stranu by mohlo v odůvodněných případech s přihlédnutím k důvodům, proč byli rodiče zbaveni práva určit jméno dítěte, připadat do úvahy přiřknout poručníkovi i korespondující právo osobní povahy (či jen některá z nich). Tento postup by mohl být proporcionálnější k právům rodičů a dítěte oproti alternativní variantě, která počítá s automatickým přechodem všech práv rodičů, jichž byli zbaveni, na poručníka ze zákona. Tento výklad by si ovšem ještě zasluhoval další odbornou diskusi.

² V tomto kontextu je vhodné také poukázat, že osvojitelé mají podle ust. § 64 odst. 1 zákona o matrikách právo určit jiné jméno osvojence jen do 6 měsíců od právní moci rozsudku o osvojení. I kdybychom připustili možnost, že poručník za určitých podmínek má právo určit jiné jméno dítěte, nejví se logické, aby pro takovou možnost neexistovalo obdobné časové omezení.

³ Rekapitulaci názorů podává L. Westphalová in Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1069–1076.

⁴ Tamtéž, s. 1073.

Je třeba si uvědomit, že rozhodnutím o změně jména se věcně neguje původní rozhodnutí o prvním určení jména. Vedle zjevného zásahu do osobní sféry dítěte se tak zasahuje i do sféry rodičů. Zásah do práva rodičů určit či změnit dítěti jméno musí být případně posouzen soudem, respektive o něm musí být výslovně rozhodnuto. Přičemž ani z případné skutečnosti, že byli rodiče zbaveni práva určit jméno dítěte podle § 873 občanského zákoníku, ještě nutně nevyplývá, že poručníkovi bez dalšího vzniklo právo jméno určit namísto rodičů. Tento aspekt by mohlo být nanejvýše možné návazně vyřešit právě až v řízení, jímž je vymezován rozsah práv poručníka, s přihlédnutím ke konkrétním důvodům, proč byli rodiče práva určit jméno dítěte zbaveni. K těmto aspektům nelze odpovídajícím způsobem přihlídnout v řízení o souhlasu soudu s právním jednáním poručníka podle § 934 odst. 1 občanského zákoníku. V tomto řízení se soud zabývá právním jednáním především z hlediska, zda je v zájmu samotného dítěte. Upozaděn je v něm již ohled na důvody, proč byli rodiče svých práv zbaveni.

Dále je třeba subtilněji **rozlišit rovinu hmotněprávní úpravy občanského zákoníku od procesních pravidel zákona o matrikách.** Občanský zákoník stanovuje, že jméno dítěti určuje rodič (volní rozhodnutí o změně jména dítěte může zásadně vzejít pouze od rodiče). Zákon o matrikách pak stanovuje, že žádost o změnu jména podává zákonný zástupce dítěte (podání žádosti o změnu jména dítěte, jímž se iniciuje správní řízení, může podat zákonný zástupce, např. poručník). **Pokud však zákonný zástupce není rodičem dítěte (tj. žádost podává např. poručník), musí být stále prokázána vůle rodiče, tedy musí být doložen souhlas rodičů se změnou jména.** Z faktu, že poručník může formálně požádat o změnu jména, neplyne, že může materiálně stanovit dítěti nové jméno. Jak bylo vysvětleno, jméno může určit jenom rodič.

Souhlas rodičů sice výčet § 76 odst. 1 zákona o matrikách nezmiňuje, ale z hlediska hmotného práva by dokládán být měl. Podporu tohoto výkladu lze spatřovat i v § 76 odst. 2 zákona o matrikách. Ačkoli ustanovení reaguje na situaci, kdy návrh podává pouze jeden rodič, jakožto zákonný zástupce, plyne z něj také, že rozhodnutí o jménu je rozhodnutím rodičů, nikoli zákonných zástupců. Ustanovení § 76 odst. 2 zákona o matrikách mluví na situaci, kdy se dva rodiče neshodnou na změně jména dítěte a soud rozhodne na návrh jednoho z nich podle § 877 občanského zákoníku. **Pouze v takovém případě souhlas jednoho z rodičů může nahradit soud. Soud však nemůže nahrazovat souhlasy rodičů v této věci obecně.**⁵ Soud tak např. nemůže nahradit souhlas rodiče, který jej není schopen ze zdravotních důvodů poskytnout.

⁵ V tomto kontextu je vhodné poukázat také na usnesení zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ze dne 27. 2. 2020, č. j. Konf 23/2019-18.

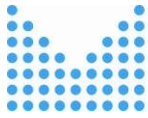

Z výše uvedeného výkladu vyplývají následující závěry:

- **Nejsou-li rodiče dítěte explicitně zbaveni práva určit jméno dítěti, nelze bez jejich souhlasu změnit jméno dítěti a měli by tedy také být účastníky správního řízení** podle § 27 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. Předmětem řízení je totiž změna jména dítěte, což je z hlediska civilního práva otázka výlučně svěřená právě rodičům. Rodiče jako účastníci řízení by měli mít rovněž právo uplatnit ve správním řízení případné opravné prostředky. Pěstoun dítěte zásadně účastníkem řízení není, jelikož mu právo určit jméno a příjmení dítěte nepřísluší (srov. § 960 občanského zákoníku) a na rozdíl od poručníka nemá ani právo takovou žádost podat (srov. § 72 odst. 1 zákona o matrikách).
- Uvedený závěr platí bez ohledu na to, zda byli rodiče zbaveni rodičovské odpovědnosti či jim byl její výkon pozastaven, jakož i v případě rodičů s omezenou svéprávností.
- Jelikož poručník nemůže nahradit vůli rodičů stran změny jména dítěte, musí v případě podání žádosti o změnu jména **doložit souhlas rodičů. K podání žádosti poručník pak již nepotřebuje souhlas soudu**, protože samo podání žádosti poručníkem nepředstavuje rozhodnutí změnit jméno dítěte; takové rozhodnutí poručníkovi vůbec nepřísluší. Rovněž ani soud nemá až na výslovně stanovené případy pravomoc o jménu dítěte rozhodovat.
- **Jsou-li rodiče dítěte explicitně zbaveni práva určit či změnit jméno dítěti, nelze jméno dítěte bez dalšího měnit.** S ohledem na § 863 občanského zákoníku a § 76 odst. 1 písm. g) zákona o matrikách by bylo možné teoreticky v případě dítěte staršího 15 let dovozovat, že postačí pouze jeho souhlas za předpokladu, že byli oba rodiče zbaveni práva určit či změnit jméno dítěti nebo oba rodiče již zemřeli (v praxi asi představitelnější situace). Právo na určení vlastního jména by v takovém případě mělo převážet před ochranou práva rodičů na určení jména.

Spíše teoreticky by dítěti ve výjimečném případě mohl jméno změnit i poručník, pokud by mu soud takové právo výslovně přičkl (ve smyslu § 928 odst. 2 věta druhá občanského zákoníku). V takovém případě by rodiče účastníky správního řízení nebyli.

Na závěr pro úplnost v této věci uvádíme, že připravovaná novela zákona o matrikách již *neumožní* změnu jména, popř. jmen nebo příjmení dítěti svěřenému do náhradní rodinné péče.

Žádáme, aby s obsahem shora uvedeného byly seznámeny všechny matriční úřady v působnosti krajských úřadů, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a magistrátů měst Brna, Ostravy, Plzně a Magistrátu hl. m. Prahy.

JUDr. Petr Voříšek, Ph.D.
ředitel odboru

Rozdělovník:

- všem krajským úřadům
- všem odborům vnitřních věcí magistrátů měst Brna, Ostravy a Plzně
- odboru živnostenskému a občanskosprávnímu Magistrátu hl. m. Prahy